
MONUMENTUL INDEPENDENȚEI CE A FOST AMPLASAT ÎN PARCUL BIBESCU DIN CRAIOVA

Gheorghe VASILIU*
Albert-Gabriel GRECU**

The Independence monument which was located in Bibescu Park in Craiova

Abstract

In the Bibescu Public Garden from Craiova, known between 1930-1940 as the Romanian Park, today under the name of the "Nicolae Romanescu" Park was inaugurated, on May 21, 1913 the statuary group "Independence Monument", the work of sculptor Dimitrie Pavelescu-Dimo. On the occasion of the unveiling of the monument, the bronze plaque was made "This is the music I like! - May 15, 1877" medal work made by the engraver Awes Mendelfil

Cuvinte cheie: războiul de independență, grup statuar, subscripție publică, donații, bronz.

Keywords: the war of independence, statuary group, public subscription, donations, bronze.

În pofida faptului că medaliile românești au început să fie studiate în mod sistematic încă de la sfârșitul secolului XIX și primii ani ai secolului XX, până în prezent nu există un catalog complet al acestora și care să cuprindă descrierea pieselor, datele tehnice esențiale și ilustrația completă a fiecărui tip și a variantelor sale.

Sporadic, cu ocazia unor evenimente de factură locală sau națională inimoși colecționari de medalii au reunit în diverse studii, albume sau cataloage, propriile colecții de medalii. Ordonate cronologic, pe teme, dedicate unor personalități istorice locale sau naționale, aceste lucrări medalistice constituie o bază interesantă pentru studiile și cercetările din domeniu. Astfel, începând din 1991, dincolo de orice influență politică și ideologică, medalistica ca și domeniu cultural a căpătat un nou avânt prin activitatea publicistică a colecționarilor. Un exemplu în acest sens ar fi activitatea colonelului Ioan Dogaru din Bacău cu o primă lucrare de medalistică, publicată împreună cu soția sa, Maria Dogaru. Intitulată „*Eminescu în documente de metal*” lucrarea a fost editată la Editura pentru Turism, anul 1991, București. Tot colonelului Dogaru i se datorează și lucrarea „*Mihai eminescu în medalistica universală*”, apărută în București 1997¹. Un alt album numismatic dedicat personalității poetului Mihai

---

* Col. (r), președinte Societatea Numismatică Română, Filiala Bârlad.

** Muzeograf, Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui.

¹ Dimitrie-Ovidiu Boldur, *Spre neuitare: Ioan Dogaru și colecția sa de medalii*, în „Revista română”, anul XVII, nr. 3 (65), Iași, septembrie 2011, pp. 6 - 7.

Eminescu, îngijit la editura Axa din Botoșani a fost lansat la 15 ianuarie 2000 și intitulat „Eminescu în numismatică” autori fiind Mihai Cornaci și Coriolan Chiricheș.

Catalogelor dedicate lui Eminescu ori lui Ștefan cel Mare (Ioan Dogaru, *Ștefan cel Mare în medalistica românească*, 1987 sau col. (r) Ioan Dogaru, *Ștefan cel Mare și Sfânt în medalistica românească (1871-2004)*. - *500 de ani de la trecerea lui în veșnicie (1504-2004)*, Editura Cartea Ortodoxă, Alexandria, 2004) li se adaugă cele dedicate personalităților politice, culturale ori economice ale unor provincii istorice, regiuni istorice sau orașe. În acest segment trebuie încadrat volumul profesorului Andone Cumpătescu din Iași „*Personalități ale Iașului în imagini medalistice*”, apărut la editura Junimea, Iași, 2002. Tot Andone Cumpătescu a fost autorul lucrării „*O istorie a Iașului în imagini medalistice*”, o lucrare mai amplă, care a văzut lumina tiparului la editura Timpul în anul 2005. Nu putem să facem abstracție de albumul-catalog „*Eminescu în arta medaliei (1871-1989)*” al regretatului profesor conferențiar universitar Constantin Mălinaș, apărut la Editura Gea din Botoșani, într-o ediție îngrijită de Elena Condrei, în anul 2009, un volum de referință cu Eminescu „... așezat la rangul de suveran al cetății”².

De dată recentă și singurul catalog cuprinzător al medaliilor românești de la începuturile medalisticii pe melegurile graiului românesc, apărut în anul 2019, autor fiind colecționarul Constantin Pașilea din Piatra Neamț este catalogul „*Istorie Românească prin Medalii - Milenii de rezistență pentru Marea Reunire*”. A fost editat la Editura Cetatea Doamnei, Piatra Neamț, 2019 într-o grafică de excepție, dar limitat la perioada anilor 1452 - 1947, medaliile emise după anul 1947 nefiind cuprinse în acest volum.

Ignorată de greci în Antichitate, dar socotită atribut al împăraților romani, medalia, așa cum o cunoaștem astăzi, este creația Renașterii italiene; s-a dezvoltat mai cu seamă în mediul german (cel al secolului al XVI-lea), printr-o portretistică elaborată din punct de vedere tehnic, dar inferioară artistic.

Medalia - purtătoarea imaginilor reprezentative ale unei personalități, ale unui eveniment (istoric) sau ale unui loc - a fost folosită în Muntenia și Moldova abia la începutul secolului al XIX-lea. Primele medalii românești s-au bătut în 1811 în Muntenia, respectiv în 1838 în Moldova dar, fenomenul a rămas sporadic până în anii 1839 - 1840³.

Începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea emisiunile medalistice au devenit constante, odată cu medalia dedicată principelui Mihail Sturdza⁴ care poartă, pe avers, în premieră, portretul acestuia, demers considerat ostil de către poarta Otomană și de o certă manifestare a autonomiei românilor față de puterea suverană. Recursul la medalie din perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza, primul domnitor ales al românilor, a constituit în a doua jumătate a secolului al XIX-lea modalitatea perpetuă

² Ioana Petreuş, *Eminescu în arta medaliei*, în „Familia română” (Revistă trimestrială de cultură și credință românească), Anul XI, nr. 1 (36), Baia Mare, aprilie 2010, p. 5.

³ Carmen Tănăsioiu, *Considerații asupra medalisticii românești moderne (1866-1947)*, în „Cercetări Numismatice”, XIV, București, 2008, p. 499.

⁴ Octavian Ilescu, *O medalie inedită a principelui Moldovei Mihail Sturdza (1839)*, în „Materiale de Istorie și Muzeografie”, vol XII, revista Muzeului de Istorie și Artă al Municipiului București, editura Tipored SRL, București, 1997, pp. 269 - 270.

de popularizare și înrădăcinare în memoria colectivă a realizărilor de ordin politic, social, economic și legislativ ale epocii.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, medalia este tot mai mult concurată de litografie și apoi de fotografie, însă regele Carol I și cercurile largi ale societății românești i-au acordat un rol foarte important. Există dovezi că regii Carol I și Ferdinand înșiși au fost implicați, în mod activ, în procesul de batere a medaliilor și plachetelor, alegând artiștii și proiectele. Iconografia medalistică a regelui Carol I, foarte bogată ca tipologie, a fost determinată și de pasiunea suveranului pentru această artă: de fapt, este tipul de imagine care înfățișează cel mai bine esența programului său, potrivit formulei „medalia este oglinda regilor”⁵.

Emiterea medaliilor cu anumite ocazii festive a reprezentat în cultura monarhică o obligație, prin care suveranul putea transmite un mesaj sub forma unui discurs imagistic și textual, în care bunul gust și înalta educație trebuiau să se contopească⁶.

Emisiunile de medalii și plachete purtând efigia lui Carol I nu sunt repartizate egal pe parcursul îndelungatei sale domnii. Ritmul și volumul acestora se conformează atât marilor evenimente istorice ale vremii, cât și celor din viața sa particulară. Anual sunt lansate medalii pentru concursurile de agricultură, tradiționale la fel ca și premiile școlare. Tipologia lor, neschimbată încă din vremea lui Cuza, include, pe lângă efigia domnească, inscripția și decorul alcătuit din simboluri agricole și horticole⁷.

Emisiunile medalistice din timpul domniei principelui Carol au fost influențate de evenimentele cărora le-au fost dedicate, subscriindu-se prin tematica abordată evenimentului: evenimente școlare, evenimente matrimoniale, concursuri și expoziții agricole sau meșteșugărești, serbări populare, inaugurări de porturi, poduri, șosele, canalizări, etc. În literatura de specialitate, în seria de articole, publicații, cataloage dedicate medalisticii românești în general și a medalisticii regaliste în particular, sunt cunoscute 275 de medalii și plachete cu reprezentarea efigiei sau numele și literatura regelui Carol I⁸.

Anul 1878, anul câștigării independenței - pe câmpul de luptă și prin recunoașterea internațională - deschide seria emisiunilor medalistice menite să activeze spiritul național românesc dar, în același timp, să-l legitimeze pe Carol ca principe al românilor. 1878 se remarcă printr-o activitate medalistică mai intensă deși, problemele legate de tratatele de pace și de comportamentul agresiv al Rusiei erau prioritare.

⁵ Carmen Tănăsioiu, *op. cit.*, p. 500. Primele studii întreprinse pe tema portretelor lui Carol I în medalistica românească relevau următoarele date: N. G. Krupensky identifica 53 de piese diferite în perioada 1866 - 1894, Al. Tzigara-Samurcaș găsisse în întreaga domnie a lui Carol I peste 400 de medalii diferite, iar C. Moisil distingea 22 de portrete metalice ale regelui, studiind succesiunea lor cronologică, luând în considerare gravorii și făcând o analiză artistică. N. G. Krupensky, *Medaliile române sub regele Carol I și alte câteva medalii mai vechi*, București, 1894, p. 3; Al. Tzigara Samurcaș, *Ultima medalie a regelui Carol I*, în „Convorbiri literare”, 1, 1935, pp. 100 -1 03; Const. Moisil, *Portretele monetare ale regelui Carol I*, în „Artă și Tehnică grafică. Buletinul Imprimeriilor Statului”, caietul 9, București, 1939. Spre deosebire de domnia lui Al. I. Cuza, când sunt emise 39 de medalii în șapte ani, în *Efigii regale* sunt menționate 650 de tipuri, din care 175 poartă efigia sau numele și titulatura regelui Carol I.

⁶ Cristiana Tătaru, *Medalia din aur emisă cu ocazia jubileului de 25 de ani de domnie a regelui Carol I*, în „Muzeul Național”, vol. XXVI, București, 2014, p. 85.

⁷ Carmen Tănăsioiu, *op. cit.*, p. 501.

⁸ Cristiana Tătaru, *op. cit.*, p. 86.

Literatura de specialitate menționează pentru acest eveniment major din istoria românilor ca prime emisiuni medalistice și faleristice medalia „Apărătorilor Independenței” (1878), considerată a fi oficială, dar fără efigia domnitorului, precum și medalia „Independența României” (1878), având pe avers efigia lui Carol I și pe revers, acvila cruciată ridicându-se în zbor deasupra a trei coline și având în ghiara dreaptă un lanț rupt, care se continuă la baza dealurilor, terminându-se într-o semilună conturnată. De asemenea, în seria emisiunilor medalistice dedicate războiului de independență trebuie amintite și medalia comemorativă Căderea Plevnei (28 noiembrie 1878), cu efigia domnească, considerată a fi prima medalie populară (medalie de dimensiune mică, 23 mm, cu toartă, de purtat la piept, din alamă având pe avers efigia domnitorului cu inscripția circulară CAROL I DOMNITOR iar pe revers pe cinci rânduri legenda: INDEPENDENȚA/ROMÂNĂ/LUAREA/PLEVNEI/28 NOEMBRIE 1878)⁹, precum și câteva ordine, cruci și medalii de recompensă, printre care: medalia Comitetului pentru ajutorul ostașilor răniți și crucea „Alinare și mângâiere” care conțin monograma doamnei Elisabeta; iar Crucea „Trecerea Dunării” (1877), „Virtutea militară” (de război), medalia „Serviciu credincios” (1878) și Ordinul „Steaua României” sunt militare, unele având efigia lui Carol I, iar pe altele instituția domniei fiind sugerată prin coroană sau monogramă.

Enumerând primele medalii, decorații ori distincții emise pentru aniversarea momentului istoric al Independenței României, nu putem trece cu vederea o plachetă, foarte rară, care mai există doar în câteva colecții private, cunoscută sub denumirea de Placheta Monumentul Independenței din Craiova. Placheta a fost realizată în anul 1912 și difuzată, în 1913, cu ocazia dezvelirii grupului statuar numit Monumentul Independenței. În spatele ridicării și realizării monumentului evocat există o întreagă poveste.

Există din popor o veche legendă care are ca personaj principal pe principele Carol de Hohenzollern - Sigmaringen, viitorul rege Carol I al României. Conform legendei populare, la auzul primelor focuri ale tunurilor românești amplasate pe linia Dunării pentru bombardarea Vidinului, principele Carol ar fi exclamat cu satisfacție: „Asta-i muzica ce-mi place!”. De fapt, se spune ca Principele Carol, care nu cunoștea încă prea bine limba română, ar fi strigat: „Asta-i muzic ce place la eu!”, dar se pare că este doar o legendă răutăcioasă¹⁰.

Astfel că, încă din primii ani ai secolului al XX-lea, spre sfârșitul domniei regelui Carol I de Hohenzollern - Sigmaringen, cetățenii de vază ai Craiovei și veteranii Războiului pentru Independența României au hotărât contractarea unui sculptor care să realizeze un monument dedicat independenței românilor prin care să înfrumusețeze orașul Craiova. Fondurile destinate monumentului urmau a se dobândi prin subscripție publică sau din donații. Pentru îndeplinirea obiectivului a existat și un comitet al doamnelor din Craiova numit chiar „Societatea doamnelor craiovene” care au strâns sume importante de bani și care s-a înființat încă din perioada războiului de

⁹ Constantin Pașilea, *Istorie românească prin medalii - Milenii de rezistență pentru Marea Reunire*, Editura Cetatea Doamnei, Piatra Neamț, 2019, p. 127.

¹⁰ Cătălin Pruteanu, *Asta-i muzica ce-mi place*, articol din Jurnalul.ro - Ediția de colecție, nr. 8 mai 2005; <https://jurnalul.antena3.ro/vechiul-site/old-site/suplimente/editie-de-colectie/asta-i-muzica-ce-mi-place-45534.html>, accesat la 8 mai 2020.

independență, cu scopul declarat al ajutorării soldaților români răniți în timpul luptelor purtate în anul 1877 și îngrijiți în cadrul „Spitalului Maica-Domnului pus sub Patronagiul Eminenței Sale Athanasie Episcopul Noului Severin...”¹¹. Între alte acte de binefacere, pe lângă contribuția la colectarea de fonduri pentru ridicarea monumentului, Comitetul Doamnelor Craiovene s-a ocupat începând din 1908, de susținerea financiară a elevilor de școală primară din cadrul orfelinatului aflat sub patronajul Fundației și Bisericii „Madona Dudu”¹².

Realizarea monumentului a fost încredințată sculptorului Dimitrie Pavelescu-Dimo, personalitate cultural-artistică născută în 1870 în orașul Calafat, la mică distanță de locul în care s-au tras primele salve ale faimoaselor tunuri¹³. Fost bursier al Școlii Naționale de Arte (1894 - 1898), acesta s-a specializat în Italia, la Florența. Ca student, în ultimul an, a primit o comandă pentru executarea unui bust al poetului Grigore Alexandrescu (1810 - 1885) pentru orașul Târgoviște, lucrare inaugurată în 1898. Tot în anul 1898 la Expoziția Societății „Ileana”, a fost remarcat de regele Carol I recompensat cu Medalia clasa a III-a. Printre primele monumente edilitare, de arhitectură urbană amintim: Monumentul Independenței la Pitești și Monumentul sculptorului Ion Georgescu (1856 - 1898) la Brăila realizate între anii 1899 - 1900. Pentru Craiova a lucrat, timp de patru ani, la Monumentul Independenței, destinat a eterniza primul foc de tun tras împotriva turcilor de către armata română la Calafat, în 1877¹⁴. În anul 1908, macheta viitorului monument a fost prezentată de către sculptorul Dimitrie Pavelescu - Dimo familiei regale. Carol I a fost impresionat de viitoarea construcție, făcând și câteva modificări acesteia.

Grupul statuar a fost realizat în Italia, într-o turnătorie din Florența. Sculptorul a lucrat la monument timp de 4 ani, între 1909 - 1912, monumentul turnat din bronz, cu înălțimea de 9,75 de metri, cântărind 12 tone (partea din bronz a monumentului) și așezat pe un soclu de beton de 8,6 m.

Construirea și inaugurarea „Monumentului Independenței” din Craiova a declanșat o puternică solidaritate a societății craiovene și a asociațiilor de veterani ai războiului pentru independența României de la 1877. Președintele comitetului de organizare al Monumentului independenței din Craiova, dedicat eroilor căzuți în Războiul de Independență a fost generalul Petre Gigurtu, originar din Craiova, care în perioada războiului ruso-turc din 1877 - 1878 a făcut parte din Statul Major al Corpului I Armată și a comandat Divizia a III-a și a IV-a. După război și-a dedicat viața întrajutorării veteranilor prin înființarea unei societăți numită Asociația Veteranilor de Război Grade Inferioare „Smârdan”¹⁵.

În anul jubiliar 1906, la împlinirea a 40 de ani de domnie ai regelui Carol I, chiar Parlamentul României a votat în unanimitate acordarea unui credit extraordinar, în sumă

¹¹ C. S. Nicolăescu-Plopșor, *OLTENIA - Documente-Cercetări-Culegeri*, Cartea I, Arhivele Statului - Direcțiunea Regională Craiova, Craiova, 1940, pp. 4 - 5.

¹² <http://www.monumenteoltenia.ro/scoala-centrala-de-fete-azi-muzeul-olteniei-craiova/12 apr. 2020>.

¹³ <https://jurnalul.antena3.ro/vechiul-site/old-site/supliment/editie-de-colectie/asta-i-muzica-ce-mi-place-45534.html>, accesat la data de 8 mai 2020.

¹⁴ Rusalia Crăciunoiu, *Lucrări de grafică inedite ale lui Dimitrie Pavelescu-Dimo*, în „Țara Bârsei”, Revista Muzeului “Casa Mureșenilor” Brașov, Anul XI-XII (XXII-XXIII), seria nouă, nr. 11 - 12, Editura Mecatrin, Brașov, 2013, pp. 429 - 430.

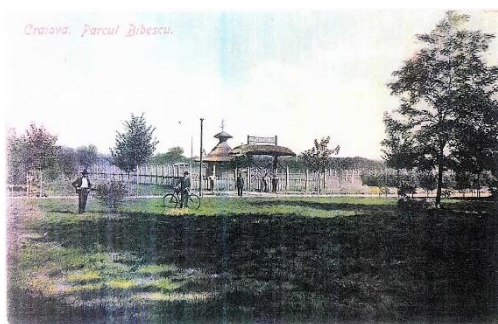
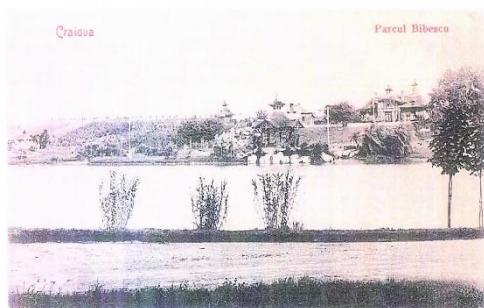
¹⁵ http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Petre_Gigurtu, accesat la data de 12 aprilie 2020.

de 500.000 lei (la valoarea anul 1906), destinat ridicării monumentului Independenței de la Craiova¹⁶.

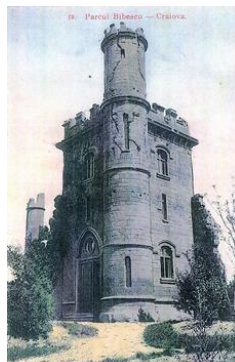
De remarcat și cred că nu știți că în ziua dezvelirii monumentului, de la Vaslui a sosit o delegație de veterani condusă de Constantin Țurcanu, vestitul Peneș Curcanul din poezia „Sergentul” a lui Vasile Alecsandri. Veteranul Constantin Țurcanu împreună cu cei din delegație au depus o coroană de flori în numele societății „Nouă și cu sergentul zece”.

De altfel, chiar fostul șef al Secției de Istorie și Arheologie de la Muzeul Olteniei Craiova, Toma Rădulescu remarcă într-o lucrare a sa despre acea perioadă: „Era o modă atunci, îmbrățișată de regina Elisabeta și de viitoarea regină, Maria - doamnele erau îmbrăcate în costume populare. Cu această ocazie s-au jucat multe dansuri populare.”

Dezvelirea monumentului s-a realizat cu mult fast, la data de 21 mai 1912, cu ocazia sărbătorii religioase, creștin-ortodoxe Sfinții Împărați Constantin și Elena. La manifestarea organizată cu ocazia inaugurării grupului statuar „Asta-i muzica ce-mi place!”, de către oficialitățile locale în frunte cu primarul urbei Nicolae P. Guran, au participat oameni politici craioveni, protipendada Craiovei, mulțimea orașului și firesc sculptorul Dimitrie Pavelescu-Dimo care, alături de viitorul rege Ferdinand I și-au ținut discursurile la locul amplasării monumentului. Locul ales pentru a fi amplasat impunătorul monument al războiului pentru independență a fost scuarul din fața fostului Parc Bibescu, actualul Parc „Nicolae Romanescu” din Craiova.

¹⁶ Dr. Daniel-Ioan Boroș, *Imaginea românilor despre Carol I în perioada 1903-1914*, în „The Proceeding of the „European Integration - Between Tradition and Modernity” Congres, 4”, Editura Universității „Petru Maior”, Tîrgu-Mureș, 2005, p. 876.

Vederi de epocă - Parcul Bibescu din Craiova

Grupul statuar realizat de sculptorul Dimitrie Pavelescu-Dimo îl înfățișea pe regele Carol I salutând primele salve de tun. La baza monumentului, tot din bronz, alte statui înfățișau grupuri de soldați în jurul tunurilor, aceștia reprezentând servanții pieselor de artilerie. Pe soclu au fost gravate, în bronz, celebrele cuvinte rostite de regele Carol I la auzul primelor salve ale artileriei românești: „Asta-i muzica ce-mi place!”.

Cu privire la acest monument al Craiovei, ridicat în amintirea eroismului soldaților români participanți la războiul ruso-turc din 1877 - 1878, dr. Toma Rădulescu, muzeograf la Muzeul Olteniei din Craiova mărturisea: „A fost cel mai mare Monument al Independenței ridicat vreodată pe pământ românesc”¹⁷. Spunem „că fost cel mai frumos monument” pentru că așa cum se știe în 1948, după 35 de ani de existență și mărturie istorică, a fost demolat și topit la Uzina Brătășanu, autoritățile Republicii Populare România hotărând distrugerea tuturor monumentelor publice care mai aminteau de existența regimului politic monarhic din România, după abdicarea regelui Mihai I.

Craiovenii au păstrat în Muzeul Olteniei, sub forma unei machete de jumătate de metru, amintirea a ceea ce a fost odinioară Monumentul Independenței. În amintirea existenței acestui monument și pentru eternitate au fost emise medalii având gravate pe avers macheta monumentului. Astfel în 1998, pentru marcarea a 50 de la demolarea grupului statuar, Primăria Municipiului Craiova a emis Medalia „Monumentul Independenței”, realizată din tombac, cu diametrul de 60 mm. Executată la Monetăria Statului, medalia este opera gravorului Cristian Ciornei. Pe revers medalia prezintă, între două cercuri liniare, notația: sus millesimul 1912-1948, iar pe circumferința medaliei, jos, s-au gravat cuvintele atribuite regelui Carol I, „ASTA-I MUZICA CE-MI PLACE!”. În câmpul medaliei s-a gravat grupul statuar avându-l pe soclu pe regele Carol I salutând artileria la declanșarea primelor salve. La baza soclului este reprezentată o baterie de artilerie de câmp, cu servanți și un grup de ofițeri¹⁸.

Momentul dezvelirii grupului statuar Monumentul Independenței din Craiova a fost marcat, conform uzanțelor și tradiției epocii regelui Carol I (1866 - 1914) prin emiterea de medalii și plachete. Se mai păstrează în colecțiile publice și mai ales în cele

¹⁷ <https://jurnalul.antena3.ro/vechiul-site/old-site/suplimente/editie-de-colectie/asta-i-muzica-ce-mi-place-45534.html>, accesat la data de 8 mai 2020.

¹⁸ Onoriu Stoica, Adrian Frunză; *Contribuții la cunoașterea medalilor privitoare la orașul Craiova (1997-2011)*, în „Arhivele Olteniei”, nr. 26, serie nouă, Editura Academie Române, București, 2012, p. 292.

private astfel de capodopere medalistice. Literatura de specialitate consemnează existența unei medalii și a unei plachete care posterizează existența grupului statuar din Craiova.

Medalia Monumentul Războiului de Independența de la Craiova (1912). Medalie cu toartă, emisă în două variante, din bronz și bronz aurit, cu diametrul de 32 de mm, a fost realizată de gravorul Carniol Menachem Fiul, cu prilejul inaugurării monumentului. Avers - într-un medalion central mărginit de un cerc șnuruit, au fost gravate efigiile acolate dextra ale regelui Carol I și reginei Elisabeta. Pe circumferință apare legenda: CAROL I. DOMN ȘI PRIMUL REGE AL ROMÂNIE. ELISAVETA REGINĂ ȘI MAMA RĂNIȚILOR. Reversul are gravat, în câmp Monumentul Independenței din Craiova, încadrat de legenda înscrisă pe circumferință: ÎN AMINTIREA RĂZBIULUI DIN 1877-1878. În exergă, arcuit pe două rânduri s-a gravat: 1912 / CRAIOVA¹⁹. În epocă, medaliile cu toartă erau oferite, de regulă ca premii școlare, iar în cazul de față, medalia a fost oferită contributorilor la ridicarea monumentului, din rândul maselor precum și veteranilor de război.

Evidențierea acestui moment de istorie locală craioveană, parte a istoriei naționale, nu se putea face altfel fără evocarea plachetei emise cu ocazia dezvelirii monumentului din Craiova. În colecția personală, a colecționarului Gheorghe Vasiliu din Bârlad există placheta Monumentul Independenței din Craiova, opera gravorului Awes Mendelfil, cu dimensiunile de 90 x 62 de mm, lucrată din bronz.

Pe avers, într-o ramă închisă, placheta înfățișează monumentul cu regele Carol I pe soclu salutând salvele trase de artileria armatei române la Calafat asupra Vidinului. La baza soclului de pe aversul plachetei s-a gravat, întocmai ca pe monumentul din Craiova, inscripția: „Asta-i muzica ce-mi place!” - 15 mai 1877. La baza soclului apar tunurile aferente momentului istoric și servanții de artileri în acțiune cu ținutele militare din epocă. În stânga jos, pe cinci rânduri apare înscrisă legenda: ACEST MONUMENT S-A / RIDICAT PRIN SUBSCRIȚIE / PUBLICĂ ÎN ANUL 1912 ÎN AMINTIREA / RĂZBOIULUI DIN 1877-78 DE UN COMITET / SUB PREȘEDINȚIA GENERALULUI GIGURTU.

Placheta Monumentul Independenței din Craiova (avers - revers)

¹⁹ Constantin Pașilea, *op. cit.*, p. 300.

Reversul plachetei, mai puțin laborios din punct de vedere artistic, prezintă într-o ramă proeminentă, închisă, străjuită de coroana regală și de o eșarfă cu deviza latină a monarhiei, NIHIL SINE DEO, o carte deschisă. Pe paginile cărții a fost gravat olograf textul: „*Lăudați fie inimoșii craioveni care au vroit să preamărească prin trăinicia bronzului clipa cea mai strălucitoare din întreaga noastră istorie națională..... / Nicolae Filipescu - Ministru de Răsboi.*” În partea de jos a cărții s-au înscris cuvintele: „*Cartea de aur a monumentului.*” Cartea este mărginită de cunoscutele ramuri de măslin, elemente decorative uzitate pe majoritatea plachetelor și medaliilor bătute în epocă. În dreapta jos, apare numele gravorului MENDELFIL, prenumele său fiind înscris pe aversul plachetei: AWES²⁰.

Așa cum societatea din Craiova a făcut subscripție publică pentru ridicarea monumentului, autoritățile socialiste din acea perioadă au cheltuit din banul public suma de 200.000 lei, la valoarea anului 1948, pentru demolarea și topirea grupului statuar. Topirea părții din bronz a monumentului s-a făcut la „Atelierele inginer C. Brătășeanu și Iosef Petry - Asociațiune în participațiune”²¹ din Craiova. La demolarea monumentului au fost folosiți, de către autoritățile locale, muncitorii români, soldații ruși refuzând participarea la demolare. Conform tradiției orale soldații ruși au refuzat zicând: „Niet robota!” (Nu muncă!)

Ideale mărturii - medaliile și plachetele însumează o dublă valoare, ele sunt pe de o parte izvoare istorice, pe de altă parte, când răspund unor exigențe artistice sunt adevărate opere de artă cu valoare de document - prin elementele decorative gravate mărturisesc idealurile de frumusețe și simbolistică ale vremurilor în care s-au încrustat.

²⁰ *Ibidem*, p. 301.

²¹ <http://cautare-b.arhivelenationale.ro/cautare-b/detail.aspx?ID=265131> și https://adevarul.ro/locale/targu-jiu/inginerul-care-a-avut-un-rol-esential-in-dezvoltarea-industriei-romanesti-a-fost-ucis-de-comunisti-in-inchisoarea-de-la-pitesti_5ea98dfb5163ec4271408b9d/index.html, site-uri accesate la 16 mai 2020. Întreprinderea inginerului Constantin Brătășeanu a luat ființă în anul 1906. După încheierea primului război mondial, în perioada de refacere a economiei, unitatea s-a intitulat „Atelierele inginer C. Brătășeanu și Iosef Petry - Asociațiune în participațiune”, cu activitate axată pe turnătorii de fontă și bronz. Sediul întreprinderii și al fabricii a fost în strada Ghica Vodă, nr. 3 - 12, acolo unde patronul avea mai multe imobile și terenuri în suprafață de 10.562 m.p. După refacere, în anul 1923, fabrica a angajat numeroși muncitori, numărul acestora crescând de la 19 lucrători la 98. În anul 1922 unitatea avea în structura ei 5 compartimente de muncă: atelierele, fierăria, modelăria, tâmplăria și turnătorii. Anii de vârf ai producției au fost 1938 și 1939, atunci când erau 169 și, respectiv, 158 de salariați. După anul 1940, numărul lucrătorilor de la „Brătășeanu” a scăzut la 106. În anii celui de-al doilea război mondial producția globală a întreprinderii a crescut prin comenzile de fontă cenușie și de cocs metalurgic, utilizat în toate oțelăriile din țară (Malaxa, Reșița, Hunedoara, Vulcan). Despăgubirile de război datorate către Uniunea Sovietică, inflația, lipsurile și aprovizionarea cu materiale au avut drept consecință scăderea producției și a numărului de lucrători. După 19 aprilie 1947, când legea pentru organizarea Ministerului Industriei și Comerțului conferea competențe largite acestuia, politica economică a regimului comunist s-a impus treptat, în direcția trecerii industriei în proprietatea statului, ceea ce s-a și întâmplat prin actul politic al naționalizării principalelor mijloace de producție din 11 iunie 1948. Acest fapt a determinat scăderea productivității întreprinderii și implicit al numărului salariaților. De numele inginerului C. Brătășeanu sunt legate câteva invenții și procedee tehnice prin care s-a revoluționat tehnica cocului metalurgic pentru obținerea de fonte și oțeluri superioare (cu costuri și materie primă mai reduse cu până la 35% și creșterea capacității de producție de până la 30%), dar și obținerea de carburant special (benzină și motorină cu cifră octanică și cetanică mai mare) din păcură de slabă calitate și producerea de cupru din pirita extrasă din minele de la Altîn - Tepe (Dobrogea).

În luciul plachetelor și medaliilor pe suprafețe reduse au fost conturate prin imagini și cuvinte simboluri, idealuri, năzuințe, împliniri, mesaje politice, sociale și naționale conferindu-se acestor izvoare cea de a treia valență: punte de legătură între generațiile trecute și cele viitoare. Așadar, placheta „Monumentul Independenței din Craiova” este un autentic izvor și document istoric al unor fapte ale trecutului, a operelor creatoare săvârșite de înaintași ai neamului românesc.